

Vleermuisinventarisatie Hillegom Parkwijk

Inventarisatie in het kader van de Flora- en faunawet

F.M. van Groen
V. Nederpel

2012

Opdrachtgever
Stichting HOZO

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

Bovendijk 35-G
2295 RV Kwintsheul

Hazenkoog 35A
1822 BS Alkmaar

www.vandergoesengroot.nl

Versie	Datum
Concept	16-10-2012
Eindrapport	11-12-2012

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding tot het onderzoek.....	4
1.2	Doel van het onderzoek.....	4
1.3	Ligging van het plangebied.....	4
2	Methode	5
3	Resultaten	6
4	Conclusies	8
5	Literatuur	9
Bijlage 1.	Verspreidingskaart vleermuizen	10

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Er bestaan plannen woonzorgcentrum Parkwijk te Hillegom her in te richten. De wens bestaat om op de bestaande locatie een nieuw zorg- en verpleegcentrum te bouwen. Uit vooronderzoek (NEDERPEL, 2012) is gebleken dat mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied aanwezig zijn.

Om dit nader te onderzoeken heeft Stichting HOZO opdracht gegeven aan ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot een inventarisatie uit te voeren naar het voorkomen van vleermuizen in het plangebied.

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode juni-september 2012. Dit rapport doet verslag van het onderzoek.

1.2 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in het voorkomen en de verspreiding van vleermuizen binnen

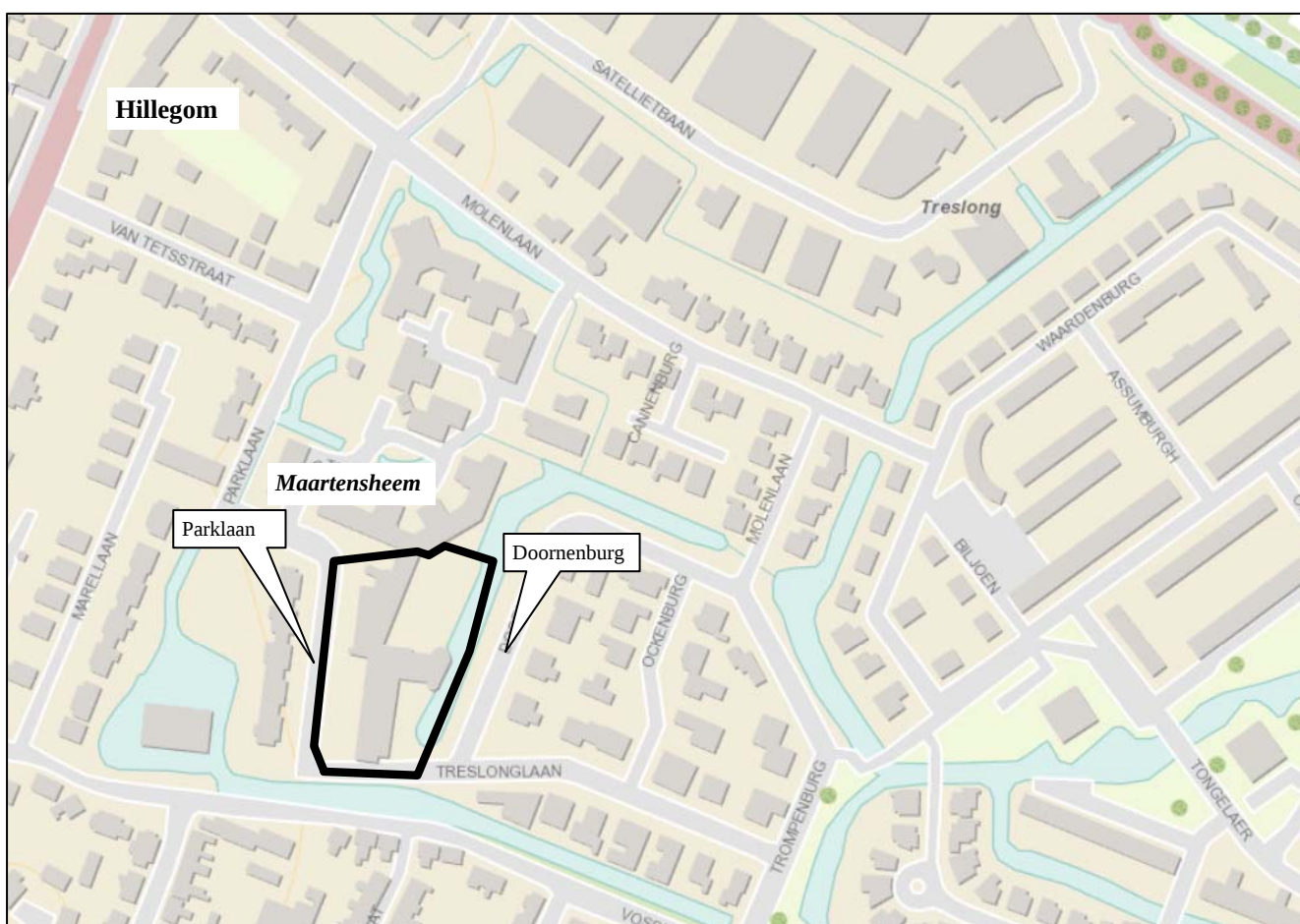
het onderzoeksgebied.

1.3 Ligging van het plangebied

In Figuur 1 is de ligging van het plangebied aangegeven.

Het woonzorgcentrum ligt in de bebouwde kom van Hillegom in de woonwijk Treslong. Door de aanwezigheid van waterpartijen en veel groen in de omgeving heeft het gebied een parkachtig karakter.

Ten westen van het plangebied ligt de Parklaan, aan de oostzijde de watergang langs de Doornenburg en aan de zuidzijde de Treslonglaan. In het noorden is het plangebied verbonden met de bebouwing van Maartensheem.

Figuur 1. Ligging van het plangebied Hillegom Parkwijk.

2 Methode

Het doel van het onderzoek is om de aanwezigheid en de verspreiding van vleermuizen in het plangebied in kaart te brengen. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van de richtlijnen uit het protocol voor vleermuisinventarisaties, zoals dat is opgesteld door het Vleermuisvakberaad (VLEERMUISVAKBERAAD, 2012).

Voorafgaand aan het veldwerk is nagegaan welke vleermuissoorten redelijkerwijs of mogelijk te verwachten zijn binnen het onderzoeksgebied. Bekende verspreidingsgegevens en de aanwezigheid van voorkeurs habitat binnen het plangebied en de directe omgeving zijn hierbij betrokken.

Veldbezoeken

Door middel van veldwerk zijn de daadwerkelijke aanwezigheid en verspreiding van vleermuizen in het plangebied onderzocht. Er zijn vijf bezoeken volbracht in de periode juni tot en met september 2012.

Door te zoeken naar verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden zijn de gebiedsfuncties voor de aanwezige vleermuissoorten in kaart gebracht. Het feitelijke terreingebruik door vleermuizen is 's nachts onderzocht door middel van surveilleren en posten met gebruik van batdetectors.

Tijdens alle veldbezoeken is gekeken naar terreingebruik van vleermuizen in het plangebied. Men moet dan denken aan het in kaart brengen van vliegroutes en foerageergebieden.

De eerste twee bezoeken aan het begin van de zomer zijn daarnaast gericht geweest op het in kaart brengen van zwermactiviteit bij kraamkolonies.

Het derde bezoek in augustus is mede gericht geweest op het vaststellen van middernacht-zwermactiviteit van Gewone dwergvleermuis. Deze zwermactiviteit vormt een sterke aanwijzing voor de aanwezigheid van een winterverblijf.

De laatste twee bezoeken zijn mede gericht geweest op het vaststellen van paarverblijven en baltsactiviteit.

In Tabel 1 zijn de bezoekdatums, weersomstandigheden, opzet en de geleverde inzet per bezoek weergegeven.

Overdag kunnen (potentiële) vleermuisverblijven in gebouwen of bomen worden vastgesteld, waarbij soms ook sporen van gebruik zichtbaar zijn, zoals

uitwerpselen en vraatsporen. Een dergelijk onderzoek heeft plaatsgevonden tijdens het vooronderzoek (NEDERPEL, 2012).

Tabel 1.

Overzicht en informatie van de veldbezoeken ten behoeve van het vleermuisonderzoek in Hillegom Parkwijk in 2012.

Datum	Tijd	Weersomstandigheden (Bewolking / Wind / Temperatuur (°C))	Opzet	Inzet
3 juni	03:30 – 05:30	4/8 / Windstil / 10	terreingebruik en kraamkolonies	Eén persoon met batdetector
30 juli	04:00 – 05:15	2/8 / Windstil / 16	terreingebruik en kraamkolonies	Eén persoon met batdetector
3 augustus	23:00 – 01:15	2/8 / Windstil / 20	terreingebruik en middennachtzwermactiviteit	Eén persoon met batdetector
12 september	01:00 – 02:45	4/8 / ZO2 / 12	terreingebruik en paar -en baltsplaatsen	Eén persoon met batdetector
26 september	21:15 – 00:15	2/8 / ZW1 / 10	terreingebruik en paar -en baltsplaatsen	Eén persoon met batdetector

3 Resultaten

In Hillegom Parkwijk zijn drie soorten vleermuizen vastgesteld. In Tabel 2 staan de aangetroffen soorten. De verspreidingskaart van de aangetroffen vleermuizen staat in Bijlage 1.

Tabel 2.

Vastgestelde soorten vleermuizen met bijbehorende indicatie van de aantallen in Hillegom Parkwijk in 2012.

Soort	Aantal	Beschermd
Watervleermuis	enkele	x (HR IV)
Ruige dwergvleermuis	enkele	x (HR IV)
Gewone dwergvleermuis	10 tal	x (HR IV)

Er werden vooral foeragerende exemplaren waargenomen. Hierbij zijn twee foerageergebieden vastgesteld, als onderdeel van een groter foerageergebied. Er zijn verblijfplaatsen in gebouwen vastgesteld van de Gewone dwergvleermuis.

Per soort wordt hieronder het voorkomen van de aangetroffen vleermuizen in Hillegom Parkwijk kort toegelicht.

Gewone dwergvleermuis

De meest waargenomen vleermuissoort in Hillegom Parkwijk is de Gewone dwergvleermuis. Met name de beplanting langs de Treslonglaan en langs de watergang aan de oostzijde van het plangebied werden gebruikt als foerageergebied.

Bij veldbezoeken in het najaar zijn meerdere baltsende mannetjes van de Gewone dwergvleermuis waargenomen in het plangebied. De dieren baltsten in de buurt van het paarverblijf terwijl ze rondvlogen in hun territorium. Hoewel geen exacte locatie van de verblijfplaats kon worden vastgesteld spreken we toch van twee paarverblijven in het plangebied. De dieren hielden zich namelijk continue op rond dezelfde plek bij twee gebouwen. Omdat deze soort hoogstens op een afstand van tientallen meters van het baltsverblijf baltst, gaat het hier per definitie om twee paarverblijven in deze gebouwen.

De Gewone dwergvleermuis is de meest verspreide en talrijkste vleermuissoort in Nederland. Deze soort wordt beschouwd als hoofdzakelijk gebouwbewonend. Gedurende het hele jaar worden vooral van buiten toegankelijke spouwmuren en besloten ruimtes achter betimmeringen en daklijsten gebruikt.

Nachtelijk zwermgedrag rond een verblijfplaats in voorjaar en zomer duidt op de aanwezigheid van (kraam)kolonies.

Door de verborgen leefwijze gedurende de winterperiode zijn overwinterende dieren, die zich dan meestal in kleinere groepen ophouden, vaak onvindbaar. Een sterke aanwijzing voor dergelijke winterverblijven is het voorkomen van zogenaamde middernachtzwermactiviteit in de periode half juli – augustus.

Daarnaast is gedurende de baltsperiode in de nazomer en herfst sprake van paargezelschappen die rond paarverblijfplaatsen kunnen worden waargenomen. Baltsende mannetjes worden ook vaak vliegend waargenomen en zijn dan niet direct aan een paarverblijfplaats te koppelen.

Foerageergebieden bevinden zich overwegend in besloten tot halfopen landschap binnen enkele kilometers van de (zomer)verblijven. Het foerageergebied wordt via vaste en veelal beschutte vliegroutes bereikt, zoals bomenlanen, boszomen en watergangen.

Ruige dwergvleermuis

De Ruige dwergvleermuis is in Hillegom Parkwijk vooral aangetroffen in het zuidelijke helft van het gebied. De aanwezige laanbeplanting langs de Treslonglaan werd gebruikt als foerageergebied en maakt onderdeel uit van een groter foerageergebied.

Bij één veldbezoek is langs de Treslonglaan een baltsend mannetje waargenomen. Omdat het dier alleen rondvloog en geen gerichte interesse in het nabijgelegen gebouw of andere objecten vertoonde kon geen verblijfplaats worden vastgesteld. Wel is het aannemelijk dat een paarverblijf in de buurt van het plangebied aanwezig is.

De Ruige (of Nathusius') dwergvleermuis is in ons land jaarrond een algemeen verspreide soort, met name ten noorden van de grote rivieren. Het leefgebied is zeer divers, maar de grootste aantallen bevinden zich in bosrijk of parkachtig gebied. Ruige dwergvleermuizen gebruiken uiteenlopende (tijdelijke) verblijfplaatsen, zoals: boomholten, bastspelen, nestkasten, spouwmuren, houtstapels en kelders. Hoewel de soort in ons land ook 's zomers verspreid wordt waargenomen, bevinden kraamkolonies zich vooral in Noord- en Oost-Europa (slechts één keer in ons land).

Watervleermuis

In Hillegom Parkwijk is enkele malen een jagende Watervleermuis waargenomen. De watergang ten oosten van het gebouw dient als jachtterrein voor deze soort en maakt onderdeel uit van een groter foerageergebied.

Noordoostzijde van het plangebied.

De Watervleermuis komt algemeen voor in bosrijke delen en oude parken van Nederland, in de regel in de omgeving van water. Kraamkolonies worden hoofdzakelijk aangetroffen in boomholten van Zomereik en Beuk. Solitaire dieren en mannengroepen benutten ook (muur)spleten en houtstapels. Overwinterende Watervleermuizen worden in Nederland vooral aangetroffen in ondergrondse groeven, forten, bunkers en (ijs)kelders. Het gaat vrijwel altijd om ruimtes met een zeer vochtig en stabiel microklimaat. De soort vertoont invasieachtig zwermgedrag rond winterverblijven in de nazomer. De Watervleermuis foerageert vooral vlak boven beschutte open wateren zoals plasjes, vijvers en sloten. Hierbij worden prooien van het wateroppervlak geschept. Jachtgebieden liggen zelden ver van verblijven en worden bij voorkeur bereikt via vaste vliegroutes zoals bomenlanen, bospaden en waterpartijen.

4 Conclusies

Tijdens de inventarisatie zijn beschermde vleermuizen aangetroffen (zie Tabel 3).

Tabel 3.

Aangetroffen vleermuizen in Hillegom Parkwijk in 2012.

FF = Flora- en faunawet, met vermelding van beschermings-regime (1 = vrijgesteld van verboden (algemene soorten), 2 = overig, 3 = streng beschermd (HR IV/ bijlage 1 AMvB en broedvogels); **HR** = Habitatrichtlijn, met vermelding van de bijlage; **RL** = Rode lijst, met vermelding van categorie (GE = gevoelig, KW = kwetsbaar, BE = bedreigd, EB = ernstig bedreigd, VNW = in het wild verdwenen); zie verder VAN DUUREN ET AL. (2003).

Nederlandse naam	FF	HR	RL
Zoogdieren			
Watervleermuis	3	IV	
Ruige dwergvleermuis	3	IV	
Gewone dwergvleermuis	3	IV	

- ♣ In plangebied Hillegom Parkwijk zijn langsvliegende en foeragerende vleermuizen waargenomen.
- ♣ In het plangebied zijn twee paarverblijven van de Gewone dwergvleermuis aangetroffen. Indien werkzaamheden worden verricht aan de gebouwen waar de verblijfplaatsen zijn aangetroffen, dient een plan van aanpak gemaakt te worden waarin mitigerende en compenserende maatregelen worden beschreven om negatieve effecten die kunnen optreden teniet te doen. Dit plan dient te worden ingediend in het kader van een WABO-procedure of in het kader van een ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet. Wanneer voldoende compenserende en/of mitigerende maatregelen worden getroffen wordt een verklaring van geen bedenkingen afgegeven (Wabo-procedure) of een positieve afwijzing afgegeven door Dienst Regelingen (ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet).
- ♣ De Raad van State heeft op 3 oktober (uitspraak 201108112/1/A3) en 11 juli 2012 (uitspraak 201104809) geconcludeerd dat het ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie bij aanvragen voor een ontheffing voor de Flora- en faunawet onterecht de ontheffingsprocedure niet volledig doorlopen had. Deze uitspraken benadrukken dat maatregelen om effecten op natuur te voorkomen, veel meer aandacht moeten krijgen. In de praktijk betekent dit veelal een tijdige en adequate uitvoering van maatregelen waarvan de effectiviteit is aangetoond.
- ♣ In dit geval is een passende compenserende maatregel voor de aangetroffen verblijven het aanbieden van vleermuiskasten. Vleermuiskasten van het type 'Boshamer' worden als geschikte compensatie gezien voor het soort verblijf dat is vastgesteld in plangebied Hillegom Parkwijk. Per

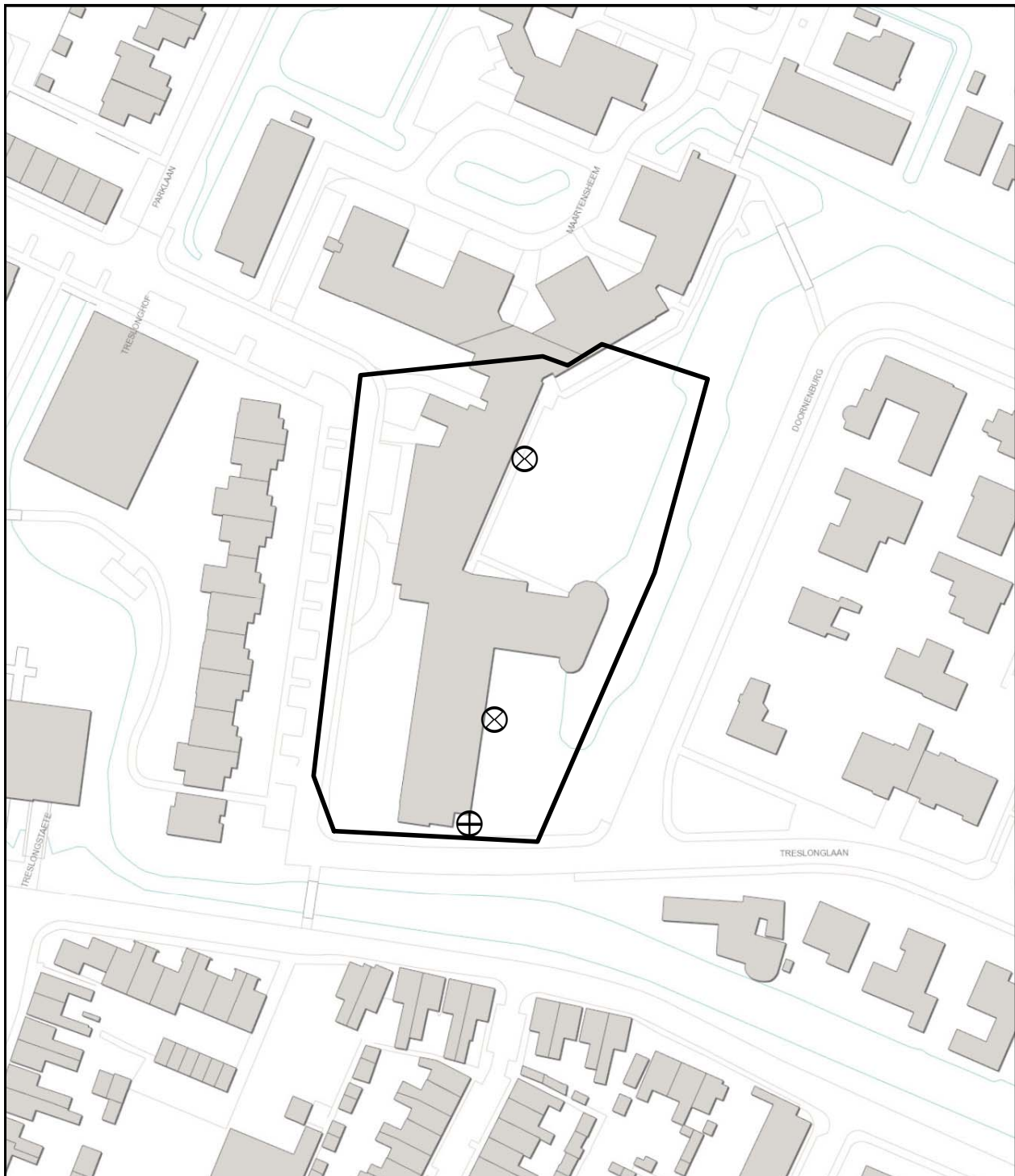
vastgestelde verblijfplaats vormt de plaatsing van twee kasten voldoende compensatie.

- ♣ Om effectief te zijn moet de locatie waar de vleermuiskasten worden opgehangen aan een aantal eisen voldoen:
 - Ingang gericht op de zon.
 - Minimale hoogte op drie meter.
 - De kast moet worden opgehangen op een plek waar geen verstoring of verwijdering zal plaatsvinden.
 - Voor de kast moet een ruimte zijn waar vleermuizen vrij kunnen vliegen. Dit houdt in dat zich geen takken of andere objecten voor de kast mogen bevinden.

5 Literatuur

- BRIGGS, B. & D. KING, 1998. *The Bat Detective. A fieldguide for bat detection*. Stag Electronics, West Sussex.
- BROEKHUIZEN, S., B. HOEKSTRA, V. VAN LAAR, C. SMEENK & J.B.M. THISSEN (RED.), 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. 3^e herziene druk. Utrecht.
- GRIMMBERGER, E., 2001. *Gids van de Vleermuizen van Europa*. Tirion, Baarn.
- KAPTEYN, K., 1995. *Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding*. Provincie Noord-Holland, Noordhollandse Zoogdierstudiegroep, Het Noordhollands Landschap, Haarlem.
- LIMPENS, H., K. MOSTERT & W. BONGERS (RED.), 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen: onderzoek naar verspreiding en ecologie*. Utrecht.
- NEDERPEL, V., 2012. *Parkwijk te Hillegom, Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet*. Van der Goes en Groot, Alkmaar.
- SDU UITGEVERS, 2002-2007. *Flora- en faunawet, bewerkt en toegelicht door mr. L. Boerema, M.A. Huber, mr. drs. D. van der Meijden, J.A.M. van Spaandonk & mr. A.S. Vreugdenhil*. Koninklijke Vermande, Den Haag.
- TWISK, P., A. VAN DIEPENBEEK & J.P. BEKKER, 2009. *Veldgids Europese zoogdieren*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- VLEERMUISVAKBERAAD (NETWERK GROENE BUREAUS, ZOOGDIERVERENIGING VZZ EN GEGEVENS AUTORITEIT NATUUR). *Vleermuisprotocol 2012*, 24 februari 2012.
- WISMEIJER, H., 2002. *Zoogdieren van Europa*. ANWB bv/ TIRION Uitgevers bv, Baarn.

Bijlage 1. Verspreidingskaart vleermuizen

Verspreidingskaart 2012
Parkwijk Hillegom

© Kadaster Nederland, 2012

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

0 0,075 km

baltverblijf Gewone dwergvleermuis

baltterritorium Ruige dwergvleermuis